DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

CURATIONE

PER

CONTRARIA,

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO

Et Consensu atque Auctoritate Gratiosæ Facultatis Medicæ,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, ETC.

DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore ac Promotore suo omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSUETIS

ANNO MDCCXXXII. D. OCTOBR.

PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET

RESPONDENS

JOH. JACOBUS HOFFMEYER,

AMENSDORFFA-COTHENIENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PROOEMIUM.

Vod GALENVS *Lib.1. de aliment. facult. cap.1.* prefessus est, *morborum cognitionem remediorum esse materiam*, id ab omnibus ingenuis probatur medicis: quid quod aliquot annorum centenis, ante illum HIPPOCRATES *Lib.1. de arte §. 20. text. 4.* testatus est: *medicus qui sufficit ad cognoscendum, sufficit ad curandum*: quod effatum probavit *Celsus* quando elocutus est: *qui bene cognoscit, benecurat*: & ne hæc cognitio larvata, fucata & affectata existat, neve magis verbosa audiat, illico insuper declamavit: *morbi non eloquentia, sed remediis curantur*: addit vero porro: *cujus rei certa non est notitia, ejus opinio certum remedium reperire non potest*: qui vicissim in cognitione hæsitant, fluctu-

antque, illi in exoptata & desiderata morborum curatione haud prosperos faciunt progressus; quicunque præterea afflicti in infelices tales incidunt manus, de illis valet *Sapientiæ* dicterium *c. XIII. 18. non pudet ipsum alloqui rem inanimam: sed de sanitate quidem invocat, id quod nullis est viribus, pro vita vero quod mortuum est rogat, & pro auxilio, quod nullam plane sui experientiam exhibuit, supplicat.* Tales infelices ausus medici communiter incongruis, minus fidis, confusis ac tumultuariis curationibus, observationibus & experimentis medicis adscribi merentur, dum non modo morborum signa promiscue & sine discrimine, aut plane insufficienter annotantur, sed & causæ juxta præconceptas semel opiniones indiscriminatim applicantur & tandem variæ ac instabiles, aut plane adversæ & contrariantes medicationes suscipiuntur: inde innotuit *Cura per contraria*, quæ in foro medico haud infrequens esse solet, licet cæteroquin canon ille non incognitus sit, quod *similia similibus* & *contraria contrariis* curentur: Et quamvis hæc regula valde restricta atque a peritis & circumspectis medicis eximie limitanda sit, ut periculum omnino illi faciant, aut periculo se exponant, qui liberali ausu curationes per contraria suscipiunt, tamen aliquando hanc methodum sectari circumstantiæ quædam præcipiunt atque permittunt; ut huc non quadret vulgare dicterium das Böse müsse man mit Bösem vertreiben, sed potius hic applicari queat dictum illud apostolicum Rom. XII, 21. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ: ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν: nec improbant variorum consilia & conamina hanc operationem per contraria, quare

omnium

omnium facultatum ac disciplinarum suffragia facile proferri possent: hinc canones illi innotuere: *Constat rerum æternitas contrariis: Constat orbis universus rebus e contrariis:* uti calor & frigus, æstus & hiems ministras sibi invicem præbent manus: *Contrariorum utique habitus sunt contrarii:* eo etiam nonnulla spiritualia & theologica consilia referenda sunt: sic ait GREGORIVS *Lib. 24. Mos medicinæ est, ut aliquando similibus, aliquando contrariis curet: calidis frigida, frigida calidis curare consuevit: veniet ergo ad nos desuper medicus noster, tantisque nos inveniens languoribus pressos, & quiddam nobis contrarium opposuit: ad homines quippe homo venit, sed ad peccatores justus: concordavit nobiscum in veritate naturæ, sed discordavit vel discrepavit a nobis in rigore justitiæ:* Idem etiam legitur *in Homilia de uno martyr. Sicuti in arte medicinæ calida frigidis, & frigida calidis curantur; ita Dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præciperet humilitatem:* & hanc viam per contraria curare naturalem valde, securam ac universalem esse, facile sibi quisquam persuadere posset; quemadmodum in exemplo pro igne ejusque qualitatibus & effectibus coercendis & extinguendis nullum aptius inveniri posset directum & positivum medium quam aqua; an vero id per contrarietatem contingat, nondum exinde liquet; quoniam in nonnullis experimentis ignis modo cum majori, modo cum minori aquæ quantitate augeri, promoveri & excitari potest: quamobrem non omnis cura, quæ contraria videtur, actu, aut absolute talis est: *omnis quidem*

dem castigatio ait Apostolus in *Ep. ad Ebr. XII, 11. in præsentia non voluptatis, sed doloris esse cernitur: verum tandem salutarem justitiæ fructum reddit illis, qui per eam sunt exercitati:* nihilominus tamen interdum actualia contraria sub prudenti applicatione desideratam opem medicam conciliant: confirmat hoc assertum suo calculo, testimonio atque effato ISIDORUS PELUSIOTA *Lib. 33. ep. 177.* quando eloquitur: *ne ad curationem animis discruciemur: verum amarulentas medicinæ artes feramus: jucundissimum enim fructum postea res hæc paritura est; necesse quippe est peccata ea, quæ per socordiam contracta sunt, laborum ope delere atque extinguere:* Spectat huc assertum *Valeriani Homilia XX. in princ: asserunt auctores omnium curationum, diversis doloribus, medicinæ beneficia diversa competere & singulis infirmitatibus singula quæque beneficium peculiare præstare: ita ut doceant tumentia aut ferro debere compesci, aut medicaminis confectione molliari: latentia melius esse poculis indagari, frigida corporum ferventibus pasci, calidiara frigidioribus temperari:* addimus denique QUINTILIANI verba *Declamat: 8. §. 21. Si viscerum nimius ardor stricta circa se membra duravit, adhibe remedia laxantia; si fluitat nimis æger humoribus, præsto sint, per quæ pressis clusisque venis in novas vires corpus arescat: si parum prodest abstinentia rursus ciborum qualitate foueatur: si spiritus receptis premitur alimentis, ad puriores meatus jejunio fameque tenuetur.* Ex quibus singulis suffragiis nunc affatim inclarescit, quam vulgaris hæc ab omni ferme tempore curatio extiterit, ut illius tanto magis inter medicos curatior indagatio, emendatio & applicatio servari,

vari, administrari & commendari debeat: & quemadmodum hæc curatio vix promiscue approbari & improbari potest, ita prudentis & periti medici officium est, ut eandem a cæcæ empiriæ macula atque errore liberet, ne quidam methodice curare autument, qui calida frigidis, siccis humida, relaxantia stringentibus, salsis dulcia, acida alcalinis, fixis volatilia, &c. opponunt, quæ curatio in indiscreto usu utplurimum valde fallax, inutilis ac confusa est: permovit nos hæc animadversio, ut officio nostro satisfacientes, præsenti inaugurali specimine de *Curatione per Contraria* tractemus, hujusque rationalem, circumspectum ac fructuosum usum significemus: cui instituto ut benignissimus Deus almo suo auxilo atque moderamine succurrat, devotissimis votis precibusque flagitamus.

§. I.

MOrborum curationem *variare* pro discrepantia *causarum*, rationales & periti medici asserunt & differunt, quare interdum *morbi similibus*, juxta FERNELIUM *method. med. c. 2.* aliquando *contrariis* curantur: ob id SENNERTUS de curatione per contraria *de Consensu & Dissensu chymicorum c. Galenicis cap. 18.* ait: *si remedium morbo simile & non contrarium esset, sed ad idem, ad quod morbus, tenderet, morbum augeret, non expelleret:* hanc curationem per *contraria* ab *omni* tempore medici allegarunt, imo sub certis *cautelis* etiam probarunt: hinc HIPPOCRATES *de loc. in hom. §. 50. text. 6. 8. conf. text. 20. §. 52. text. 2. 3. Medicina & nunc & statim non idem facit*

facit & ad eundem contraria facit & hæc etiam contraria sibi ipsis, & *de natura humana* §. 18. *text*. 25. *Curam sane facere oportet ex contraria instando adversus morbi causam.* *Sect.* 2. *aph*. 22. ait: *qui a plenitudine morbi fiunt, evacuatione curantur; & qui ab inanitione proficiscuntur, sanantur repletione; cæterorumque contraria sunt remedia.* Medicis testimoniis accedit ARISTOTELES, qui *Lib.* 2. *Ethic.* significat: quod *Medicinæ fiant per contraria* & *de generat. & corrupt. Lib.* 1. *c.* 7. *agunt contraria in contrario & patiuntur a contrariis: contraria & quæ intermedia sunt, inter se mutuo activa & passiva sunt: simile simili augere valet: contraria vero se mutuo corrumpunt*, accedit effatum & suffragium GALENI *Lib.* 6. *meth. med. Lib.* 6. *c.* 15. *Sanatio nihil aliud est, quam præsentis in corpore vitiosi affectus in naturalem habitum mutatio: cum autem contrarii hi affectus sint, necesse est, per contraria fiat eorum alterius in alterum translatio*: de hac curatione per contraria profitetur FERNELIVS *in therap. general. Lib.* 1. *c.* 2. ab initio: *morbus omnis contrariis profligandus: contraria enim sunt morborum remedia: remedium est, quod morbum depellit: quicquid autem morbum depellit, id illi vim infert, quod vim infert contrarium est: omni ratione igitur remedium morbo contrarium esse necesse est, omnemque morbi depulsionem atque curationem contrariis perfici;* & dum *nonnullorum* medicorum suffragia & judicia de hac *therapia inversa*, præmittere placuit, ita addimus HOLLERII assertum *in Sect.* 3. *aph.* 3. *Cum in morbis generationem & solutionem spectamus, generatio quidem est a similibus, solutio vero a contrariis*: & porro in scholiis ait: *abiguntur morbi in contrariis. Sic febres ardentes facile generan-*

vantur æstate solvuntur ac abiguntur hyeme, ob suppressionem humoris biliosi: præterea hanc quæstionem *an contraria contrariis curentur* ventilat HORSTIUS *Opp. Med. Tom. I. p. 319. 320.* VALLESIUS *Lib. 8. controvers. c. 4.* VIDUS VIDIUS *de curat. generatim cap. 4. Lib. 12.* MERCATUS *de curat. facult: qu. 206.* CONCILIATOR. *differ. 153.* ZACCHIAS *Qu. med. Legal. Lib. V. tit. 4. qu. 5. n. 14.* SENNERTUS *l. c. sub tit. marginali: morbus quomodo contraria indicet: contraria contrariis curantur: an medicamenta causis morbificis sint contraria:* annectimus STAHLII effatum *in præmonitione generali* tr. de motus hæmorrhoidalis & fluxus Hæmorrhoidum diversitate columm. (a) 3. b. *Methodicorum dogma commemorat Galenus quod, ubi aliquid laxum esse judicaverint, stringendum esse decreverit: & vicissim, ubi aliquid nimis strictum videatur, relaxandum esse: crediderim ubi frigidum sentirent, calefaciendum ratos esse, ubi calidum nimis, frigefaciendum: A quibus quidem consiliis cum nec ipse Galenus, nec omnes ejus sequaces, in solidum alieni fuerint: passim innuendo contraria contrariis curanda esse; in eo solo defecisse putari possent, quod non satis perspicue studuerint, vbinam vere vel laxitas simplicior peccet, vel constrictio: ut ita veriori affectuum constitutioni, per species imo per opportunitates, veriore methodo, medicationes suas adbibere potuissent.* Vix vero necessitas postulat, ut uberiora testimonia atque asserta adjiciamus, dum hæc therapia per contraria in foro medico abunde cognita est: quare in *foro Theologico,* ut *supra* jam recensuimus aliqui hanc methodum servant & applicant: *conf.* inter alios DANNHAERUS *in Lact. Catechet. Part. 5. p. 958.*

§. II.

Curatio per contraria, illa dicitur *causarum morbificarum* per media *oppositæ* qualitatis alteratio, qua illarum vis & efficacia *perniciosa* & *mortifera* infringitur & sub earum aut *plenaria*, aut *relativa* remotione sanitas vel in *totum* vel si *aliter* fieri *haud* potest in *tantum* restituitur: exinde patescit, quod mediante hac therapia illæ caussæ nec *augeri*, nec *sustenatri*, nec *exacerbari*, sed *contrariis* & *oppositis* qualitatibus & operationibus coerceri & *extirpari* debeat: hæc *contrarietas* autem convenienter, *judiciose* & secure invenienda & applicanda erit, ne crassis ausibus per *excessus* & *extremas* qualitates medicus temere operetur: quamobrem FERNELIUS l. c. ait: *Contraria multifariam dicuntur: quæ non in qualitate solum, verum etiam in quantitate, in numero, in situ, in figura in omni denique genere plurimum distant, ut calidum & frigidum, humidum & siccum, durum & molle, crassum & tenue atque etiam magnum & parvum, multum & paucum, altum & depressum contraria sunt, quæ proprie nuncupantur adversa; alia contraria sunt, quæ privantia appellantur, ut plenum & inane, integrum & corruptum, continuum & solutum:* nec negandum est, quod in *contrarietatis* selectu & inventione sæpe *inconvenientes* contrariorum gradus, qui aut in *excessum*, aut *defectum* tendunt, applicati fuerint; unde morbis *graviora* damna ac pericula, loco desideratæ atque promissæ *sanationis* excitata sunt: Quodsi itaque v. g. Hippocrates suadeat *Epidem. Lib. I. Sect. II. text. 95.* quod *æger cum medico morbo adversari* debeat, & *de de Morb. Sacr. §. 18. text. 32. 33.* quod *morbo adversissima, non amica medicus exhibere* debeat, *text. 35.* quod morbus

ab

ab adverso & hostili pereat & dissipetur. nec non *Sect. II. aph. 22.* quod *evacuatio sanet marbos, qui a repletione fiunt; & repletio, qui ab evacuatione:* addit: *& aliorum contrarietas. conf. aph. 48.* tunc consilia talia *haud præcipiti* impetu atque *excessu* excipienda & applicanda veniunt, sed servanda est *moderatio* in *quantitate, loco, tempore, methodo,* aliisque concurrentibus circumstantiis, ne cœcorum *empiricorum* more medicus sua exequatur negotia: nam medicus juxta *Hippocratis* annotationem & *temeritate* & *timiditate* i. e. *excessu & defectu* peccare potest: quare idem Senex *Sect. II. aph. 52.* ait: *multum & derepente evacuare, aut replere, aut calefacere aut frigefacere aut aliter quocunque modo corpus movere, periculosum est: nam etiam omne multum naturæ est inimicum:* exinde succincta annotatione inferimus, quod contrarietates *haud indiscretim,* sed judiciose disponendæ & in congrua ac *rationali relatione* applicandæ sint: *oppositorum* enim, ut diximus, *varii* dantur gradus; nec enim *crasso, vulgari,* ac *simplici* sensu physico contrarietates accipiendæ veniunt, velut *calidæ* qualitati *frigida, eminenter* talia, opponuntur, quoniam in *rationali* & circumspecta therapia, *variis* modis *præternaturalis* calor attemperari potest, ut non semper ad *directe* & *crasse* contraria confugere, necessitas urgeat, aut circumstantiæ admittant; quemadmodum contrarietas vel *positiva,* vel *privativa* existit, ut v. g. morbosa sanguinis abundantia nunc *immediata* & *proxima* alicujus quantitatis subtractione minuatur, alibi *laborioso* vitæ genere consumatur, aliquando *parciori victu* haud augeatur, sed magis depleatur, interdum aliis aptis *resolventibus* removeatur & ita diverso modo curetur, ut *con-*

trarium quid, nimirum illius *imminutio* impetretur: qua animadversione illud inferimus, quod præ *leniori* ac *securiori* modo operandi & curandi per contraria, *rarius opposita directa & extrema*, crassa & vulgaria, *positiva* ac *subitam* alterationem excitantia *necessaria*, *tuta* & *salutaria* existant; quamobrem non sufficit *in thesi* tantum veritatem agnoscere ac defendere, quod videlicet contraria contrariis curentur, sed quod prudentis ac *periti* medici officium sit, in applicatione contrarietatum *gradus* atque *modos* seligere, discernere, conferre atque dirigere; siquidem alia acceptione demonstratu haud difficile est, quod etiam *similia similibus*. i. e. quæ sibi invicem in respectu atque scopo *sanationis* quadrant tractari queant, sicut *perniones* ex parte frigidis, & *ambusta* partim calidis curantur.

§. III.

Ne itaque Curationem per contraria in sensu crudo ac vulgari accipiamus, prudentis porro ac periti medici est, quo primo vnicuique *causæ congruos* modos *contraria* operatione resistendi, inveniat, intelligat ac bene applicet; deinde quo *subjectorum* ægrotantium *personales* qualitates recte scrutetur ac perspectas habeat, quæ positivam ac *directam* contrarietatem admittunt: *posterioris* respectus ac considerationis jam aliqualem annotationem ac rationem suscipientes indicamus, quod *stricto* ac rigoroso sensu accipi solitas *contrarias* medicationes haud admittant *Infantes* ac *Senes*, in quibus *repentinæ* & strenuæ alterationes *salutarem* motuum decursum offendentes inde exoriuntur; nec etiam huc quadrant *fœminæ sensibiliores* ac *teneriores*, tanto minus *mensium ataxiis* subjectæ, aut aliis *irregularibus* motuum progressibus obno-

xiæ

xiæ, minime omnium vero *gravidæ* & *puerperæ*, quæ *momentaneas* & *extemporaneas* tales contrarietates ægerrime perferunt: adversantur porro huic strenuæ ac propriæ contrarietati omnes homines *animo* ac *corpore* eminenter *sensibiles*, qui omnes *insolitas* & *extraordinarias*, tanto magis vero oppositas & *simul* ac *semel* contrariantes qualitates physicas ac alterationes cum insigni offensa a præjudicio perferunt; respuunt hanc curationem omnia subjecta alioquin in extremas ac contrarias qualitates *præcipitia* ac *sponte* inclinantia, quippe quæ tali irritamento ac *seductione artificiali* in perniciosas offensiones delabuntur, quas ut plurimum nec arte, nec natura facile tranquillare & emendare licet: præterea hanc curationem homines eminenter *plethorici*, de temperamento *valde calido* participantes aut *spisso*, admodum sanguine præditi ægre admittunt, quoniam alterationes motuum per *extremitates* in talibus hominibus subitaneas salutarium functionum *exacerbationes*, vel repentinas illarum *oppressiones* excitant: obest subinde talis curatio in personis *spontanea salutifera* motuum vitalium directione præditis, de quibus vulgo dicitur, sie hätten eine gute, gesunde, heilsame Natur, in quibus offensio talis per positivas contrarietates omnem *salutarem* processum pervertit, congruas motuum directiones turbat ac supprimit, adeoque periculosas ac perniciosas consecutiones extemporaneo impetu allicit; nec ea enim curatio convenit personis *valetudinariis*, quæ *subitanea* tali alteratione valde offenduntur, ut *præcipites periculosi* inde effectus provocentur; nocet illa præterea subjectis *specialibus* salutaribus evacuationibus, aut sanguinis, aut humorum pituitosorum, serosorum & biliosorum adsuetis, quæ

ab eadem vel in *excessum*, vel *defectum*, vel *perversum* successum facile conjiciuntur: imprimis talis curatio *febrilibus* commotionibus *facile* admodumque infensa ac *præjudiciosa* existit, quæ *extremos* saltus ægre tolerant, indeque in *regulari* suo progressu ac decursu eximie turbantur: porro in ægris valde *debilibus* ejusmodi contrarietates præcocibus *funestis* effectibus ac mutationibus viam sternunt, quoniam illi alioquin *lenissima* methodo tractari debent, cum vicissim curationes tales arduas ac *fortes* insuper etiam *repentinas* immutationes complectantur: inimicæ etiam tales sunt curationes illis personis, quæ difficili aliarum evacuationum laborant successu, in quibus *directæ* oppositæ medicationes *causas* illius difficultatis nimis *præcipitanter* ac eminenter afficiunt, adeoque facilius *exasperant*, quam emendant: neque ad subeundam hanc curationem idonea sunt subjecta, quæ præcipitibus & acutis laborant morbis, in quibus similes *saltus* in *extrema*, licet periculum sit in *mora*, facile & utplurimum *simultaneos sinistros* effectus causantur, ut ita *securior* methodus in tali extremo *motuum augmento* & *decremento* seligenda & adhibenda veniat: neque hanc curationem facile perferunt morbi *corrupti*, *complicati*, *intricati*, *habituales*, *hæreditarii*, *periodici*, qui *talibus* qualitatibus præditi sunt, quibus *subitaneæ* atque *potentius* efficaci alterationi valde resistunt: respuunt etiam hanc curam utplurimum morbi *chronici*, quorum caussa præcipua *præcipitata* tali alteratione *rarissime* cum spe impetrandæ sanitatis, nisi interdum *palliativa* immutatio intercurrat, averti potest: subministrant itaque hæ recensitæ qualitates, quibus adhuc plures addi possent, *cautelas* practicas, ne

extre-

extremas contrarietates facile in usum ducamus, sed hanc curationem *prudenter* & convenienter exerceamus.

§. IV.

Quod vero ipsam hanc curationem attinet, tunc in sensu *vulgari contrariæ* medicationes dicuntur, quæ consilia & auxilia *causæ* morbosæ hujusque effectui directe *opposita* ordinant & applicant; quamobrem *abundantiæ* diversorum humorum & totius etiam *massæ sanguineæ*, quando eadem *morbifica*, onerosa, præjudiciosa & *perniciosa* est, discrepans quidem, ast ubique *congrua* evacuatio opponitur, observata illa ratione & circumspectione, ne loco *convenientium* contrariorum subsidiorum, perversa & *adversa* ordinemus, siquidem v. g. frivolo ausu juxta opinionem *Helmontianam*, & vi suppositi duumviratus *vomitoria* ferme promiscue propinantur, quæ tamen, si materia *extra* ventriculum & intestinum duodenum existit *directe* & omni modo secure *aliis* causis morbificis removendis *minime* quadrant; unde emeticis, purgantibus, V. Snibus subtilia & *copiosa* inquinamenta haud expelluntur, nec consultum, securum & salubre est, ut tales evacuationes, quamvis *congruæ* existant, *impetuose* & rigorose urgeantur; quare indicatio therapevtica *contrariæ* operationis causis *naturalibus* & *præternaturalibus*, in subjectis & morbis obviis, exacta *accommodata* esse debet, vicissim etiam scire expedit, quam variis modis cum curatione *simpliciter* per contraria medicus peccare possit: huc spectat *Hippocratis* definitio medicinæ, quod sit *additio eorum quæ deficiunt* & *subtractio illorum, quæ excedunt*, quæ operatio per *positivam* contrarietatem procedit: quare etiam *defectus* variis modis *suppleri* potest;

&

& ſicut exceſſus & defectus in *materialibus* & *formalibus* obtingere ſolet, ita utrique *generali* huic reſpectui medicus prudens facere debet ſatis: proinde nunc in *fluidarum*, alibi *ſolidarum* partium exceſſus & defectus, quoad *quantitatem*, quoad *qualitatem* & quoad applicationem, tractationem & *actionem* ab attento & perito medico advertendus & dirigendus venit; hinc fluidarum partium *craſis* & *conſiſtentia* per *contrariam* medelam corrigenda eſt, ita ut illarum intemperies acris, ſalſa & inquinata in aliam *ſanitati conformem* qualitatem converti queat, citra illam plebejam ſollicitudinem, ac ſi humorum maſſa *edulcoranda* veniat, qualis abſoluta temperies ac plane *dulcis* humorum qualitas nec facile reperitur, nec ad ſanitatem principaliter neceſſaria eſt, ſiquidem huc quadrat illud *Iobi XIV. 4. qui purum ex impuro efficiat, nullus eſt*: quid quod ſubinde haud omni utilitate caret, ſi ſanguinis maſſa *modica* ſalſedine prædita eſt, unde non modo *craſſiores* intermixtæ ſubſtantiæ quadantenus *reſolvuntur*, ſed & fibræ motrices ad actionem ſuam *leniter ſtimulantur*: interim nimia ſanguinis intemperies corrigenda, utut in hac therapevtica operatione non æque ſemper *directa* contrarietas neceſſaria & utilis exiſtat; ob id juſta interpretatione explicari & ſalvari poteſt *definitio medicinæ*, quam *Hippocrates Lib. de nat. hum. ſſ. 18. text. 1. ſq. in ſumma medicum ſcire oportet opponere ſe contrarium inſtantibus & morbis & naturis & temporibus & ætatibus & diſtendentia ſolvere & ſoluta diſtendere:* annectimus quæ GORRÆVS *defin. med. tit.* ἰατρικὴ *p. 178.* profert: *Medicina eſt adjectio & detractio: Sic eam Hipp. Lib.* περὶ φύσιν *definivit, quod & explicavit, addens detractionem quidem ſuperantium additionem*

tionem

tionem autem deficientium intelligi, quod contrariorum contraria remedia sint eumque optimum medicum haberi, qui hoc optime præstare possit, quique ab eo plurimum abest, plurimum quoque abesse ab arte medica: Ea quidem definitio sumpta est a medicinæ officio fine & partibus. Etenim medicinæ officium, quod in corporibus deest sarcire & quod superat detrahere; id quod etiam ad ejus finem pertinet, quæ est adversæ valetudinis emendatio: accedit effatum CASP. BRAVO *de dogmat. Medic. præstantia in tyrocinio Practico artis curatricis hominis Sect. II. c. 2. p. 350. munus praxis dogmaticæ adjuvat addendo, quod nequit natura addere etiamsi necessarium sit ad curationem, vel auferendo quod superfluum. Est, & nequit a natura auferri: ideo Lib. de flatibus totam Medicinam dogmaticam definit Hippocrates per hanc Praxin dicens, quod est adjectio & detractio,* & hic locus quem GORRÆUS in *Lib. de Nat.* quærit, in hoc *Lib. de Flat. §. 3.* extat: hæc additio vero & subtractio judiciose administranda erit, ne in crudo opere operato acquiescamus, sed ubique rationalem methodum observemus.

§. V.

Præterea *directe* contraria ordinantur, dum *largæ* aut prodigæ evacuationes confestim eximie *adstringentibus*, communibus *sedantibus* & valde *incrassantibus supprimuntur*, aut quando *imminutæ*, vel *obstructæ* & plane deficientes salutares excretiones subito ac rigorose *impellentibus* & stimulantibus urgentur; quando vasorum ac viscerum *obstructiones* & infarctus valde *humorum motum* augentibus & excitantibus remediis sub spe *apertionis* & resolutionis tractantur, sicut volatilia, oleosa concentrata & similia talia subjecta

proſtant, quibus virtus talis adſcribitur; nec non quando humores *craſſi perquam commoventur*, ut tenues ac *fluidi* reddantur, quamvis *ſecurius* per *diluentia* attenuentur, aut quando nimis *ſubtiles incraſſantur*, ſive *poſitiva* incraſſantium & *ſpiſſarum* materiarum intermixtione, vel *privativo* ſubſidio *debilioris* ac *tardioris* commotionis, ut & quando ſubſtantiæ *aſperæ*, *lacres*, nimis ſalſæ lævigantur, *leniuntur*, demulcentur, oleoſis lenientibus, emollientibus, gelatinoſa lubricitate involventibus, invertuntur & corriguntur: quando porro *partium rigor* ac *conſtrictio* ac conjuncta ariditas *relaxantibus*, delinientibus, humectantibus ac emollientibus tractatur, aut viciſſim quando *nimis laxæ* ac molles partes *exſiccantibus*, repellentibus, adſtringentibus afficiuntur, quando *motuum defectus*, debilitas & privatio *ſtrenuis* commoventibus, excitantibus & ſtimulantibus urgentur & ſiſtuntur, ut non modo *exceſſus* illius refrenetur, ſed & *legitimus ſucceſſus* una cohibeatur: quando inſuper *inordinati* motus pro diverſitate connexorum effectuum modo *impelluntur*, modo *repelluntur*; quando *ſenſationis torpor*, *ſegnities* aut decrementum irritantibus, veſicantibus, rubefacientibus, ſynapiſmis, cucurbitulis, urticationibus excitantur, aut quando valde *exacerbati* ſenſus ſtupefacientibus, valde emollientibus & relaxantibus ſedantur, quando *præternaturalis æſtus* ſimpliciter *refrigerantibus* & *frigus tale* poſitive *calefacientibus* tractatur, ut judicatu & conſideratu difficile minus ſit, quid utilitatis contraria talia in *ambuſtionibus* & pernionibus concilient; quando in certam corporis regionem ac partem externam humores *copioſius* congeruntur, illicoque detinentur mox *repellentia* & adſtringentia adhibentur; quan-

do *particulares* ac *insolitæ* excretiones v. g. *sudores* liberaliores *manuum pedumve*, *ulcuscula* cutanea, efflorescentiæ cutis biliosæ, serosæ, lymphaticæ ulcerascentes, scabiosæ, serpiginosæ, achores &c. aut *metastases*, quæ *aliarum* evacuationum salutarium & necessariarum turbas sequuntur, mox exsiccantur, repelluntur ac subito consolidantur, per cicatrisantia, escharotica, incrassantia, adstringentia &c. quando certorum affectuum morbosorum concurrentes dolores confestim sedantibus, lenientibus & demulcentibus diriguntur; quando *intensiores* sanguinis commotiones *repetitis* ac liberalibus sanguinis *subtractionibus* tractantur, ut ob *defectum* tam *sanguinis*, quam *virium motus* illi *auctiores cessare* teneantur; quando *limitati virium defectus*, sub *intensiori* aliorum motuum progressu, utpote *in spasmis*, *febribus* &c. mox *cordialibus*, nervinis, roborantibus afficiuntur; unde in talibus ac similibus aliis causis, casibus & respectibus in curatione per contraria *positivo* ac *directo* quodam processu ac *præcipitata* officiositate occupatio observatur, quæ eapropter multis *periculosis* morborum offensionibus ansam præbet, ut judiciosi ac periti medici laude digna cura & sollicitudo sit, ne facile huic speciei ac gradui & statui præsentis curationis fidem tribuat, sed si etiam circumstantiæ requirant, ut ejusmodi *directa* contrarietas in usum trahi debeat, monitum illud CASP. BRAVO *in Resolut. Medic. Part.1. disp. 3. Sect. 2. Resol. 9. §. 2. p. 80.* attendatur & adhibeatur, quo correctio per contraria non præcipitato ausu ac rigoroso conatu, sed *successivo* ac *temperato* processu administretur & applicetur.

§. VI.

Hæc curatio per contraria, si *fructuose* exerceri debet, requirit judiciosam *methodum*, ne *confestim* contraria contrariis opponantur: quam ob rem in variis casibus haud consultum est *directe* contraria ordinare, sed aliquoties *indirecte* ad eundem finem pervenire licet; nam si *morbificus* & molestus status *plethoricus* sanguinis *imminutionem* indicat, tunc hæc non semper *extemporanea* & *subitanea* esse debet, sed interdum *successiva*: quare in variis subjectis loco *positivarum* chirurgicarum sanguinis subtractionum non nunquam *laboriosiorem* & agiliorem vitam secure commendare possumus; interdum *abstinentiam*, *sobrietatem* & *temperantiam* in *diæta* ordinare debemus, ne sanguis accumuletur, sed successive, attamen *plus* resolvatur, quam reparetur: Si porro in *anæmia* s. defectu sanguinis, denuo quod *deficit compensare* adeoque contrarium administrare debemus, non æque necesse est, ut confestim plaustra alimentorum congeramus & nimia illorum copia subjecta obruamus, sed ut sub *mediocri* nutritivarum substantiarum oblatione, *vires* præc. reficiantur, fulciantur & erigantur, *organa* in justa *flexilitate* & *permeabilitate* conserventur, sub quo moderamine facilius & securius *contraria* operatio *reparandi* sanguinem ad *salutarem* perducetur effectum: Quod si etiam *particularium* humorum excessus, aut defectus obtigerit, tunc in curatione per *contraria* tale *moderamen* observandum est, ne vel quoad *subjecta*, vel quoad *modum* peccemus: illa quod concernit, tunc vel illi homines curatius annotandi & indagandi sunt, in quibus hæc methodus exercenda & applicanda judicatur, quæ disquisitio jam *superius*

rius proposita fuit: Sic v. g. *Succulentioribus* subjectis *defectus* humorum *contraria* operatione therapevtica ita *compensandus* est, prout illorum *viribus*, constitutioni corporis, & praec. *praeviae humorum* crasi & consistentiae respondet, ne videlicet hominibus, quibus ante hac humores *nimis subtiles* & fluidi causa variarum *molestiarum*, aut *morbosarum* afflictionum fuerunt, iterum *similes* substantiae offerantur, quae *talibus* humoribus reparandis facile inserviunt: quid quod talia ipsis ordinanda erunt, quae *personalibus* illorum qualitatibus in hac restitutione in integrum quadrant: quod vero subjecta *instrumentalia* & *mediata* attinet, tunc illa quae praecedentem *defectum compensare* debent, ita constituta esse debent, ne loco *puriorum* ac *laudabilium* substantiarum, impuras ac praejudiciosas congerant, ne loco fluidarum, plus consistentes & vice versa suppeditent, sed ut sub hac *contraria* actione, nihilominus *aliqualis* convenientia & adaequata qualitas observetur: quod vicissim *modum* attinet, tunc in multis casibus *haud* congruum est *indiscretim*, *subito* & *directe* ad excessus diminutionem & defectus reparationem confugere, sed *virium*, *viarum*, functionum *connexarum*, *opportunitatis temporis*, causarum praecedentium & concurrentium &c. rationem habere, ut subinde *contraria* operatio legitime administretur: praeterea etiam in omni *opposita* actione quoad *modum* processus *moderamen* est observandum, ne quid *praecipitanter* & *impatienter* suscipiatur: nam licet necessitates non habeant leges, aut interdum periculum in mora sit, attamen in *tali* statu *non semper* contrariae operationes, quamvis caeteroquin quoad alias qualitates bene inventae ac ordinatae,

proxime & *fugitive* applicandæ ſunt: v.g. ſi quis *nimio* ſanguinis *defectu* laboret idemque *brevi* temporis intervallo compenſandus eſſet, & præter oblationem *alimentoſarum* ſubſtantiarum medicus *alias cautelas* & obſervationes haud inſtituat, videlicet an ſuſpectæ internæ viarum *ſtricturæ* præſto ſint, an *vires* valde *langueant*, an diſtincta & *ſingularis ventriculi* imbecillitas adſit, an *primæ* regiones tenaci occluſione & obſtructione laborent, an remedia *opiata*, *adſtringentia*, valde incraſſantia, nimium refrigerantia &c. præmiſſa fuerint, quibus & forte adhuc aliis circumſtantiis prudens artifex in tali operatione contraria, ſimul condigne ſatisfacere & proſpicere debet; æqualis circumſpectio obſervanda eſt, ſi in alio caſu humiditas aquoſa & pituitoſa abundat, quæ pro varietate *ſubjectorum* & diſcretione *modorum* nunc moderatis *phlegmagogis*, alibi temperatis *diaphoreticis*, *diureticis*, aliquando *diæta* modice *conſiſtente*, parum humida, leniter *acidulata*, parcius incraſſante &c. juſto ordine ac moderamine, *contraria* tamen actione & ſuperfluam illam humiditatem *poſitive* & *privative* imminuente, corrigi debet: quodſi vero *neceſſaria* illa humiditas defecerit, tunc eadem iterum moderate reſarcienda erit, videlicet non *nimiis* potulentorum & liquidorum ingeſtionibus ac propinationibus, non *promiſcua frigidorum* aquoſorum ingurgitatione, nec *motu corporis* fortiori, neque medicamentis nimium humores *reſolventibus*, impellentibus, calefacientibus, &c. &c.

§. VII.

Quod nunc ſuccincta explicatione ſpeciminis loco quoad *exceſſum* & *defectum* quantitatis humorum dictum fuit,

fuit, id juxta tradita hæc fundamenta ad alias operationes therapevticas applicari poteſt: videlicet ſi *morboſa* humorum *intemperies* affligit, tunc juxta præmiſſas cautelas, non æque ex fallaci & ancipiti Pathologia ſalſa mox certa & *ſpecialia ſalia* præſumi, aut fingi debent, quibus nonnulli *alienis* ſubſtantiis reſiſtere allaborant, ſed hoc conatu andabatarum more pugnant, nec ſub reliquo prætextu *rationalis* cognitionis cauſæ ad *ſalutarem* ſcopum & eventum perveniunt: nam ſi quis exquiſite pro opinione ſua excogitaverit, quod ſecundum præſumtionem ſuam intemperiem *acidam alcalinis* ſubjectis profligare vellet & poſſet, adeoque juxta *vulgarem* dicendi modum, atque opinionem *contrario* ac oppoſito ſubjecto opem ferre cogitaret, valde *æquivocam* ingrederetur viam atque methodum, ſi quidem *talia alcalina* ſubjecta aut aciditates in ventriculo & inteſtinorum canali offenderent, aut *pinguibus* chyloſo-lymphaticis ſubſtantiis ſe annecterent, aut ſi demum ſub tali *ancipiti* ſtatu ad acidam intemperiem pervenirent, *aliam novam* intemperiem generarent & introducerent, ut ſæpe *malum malo* augeatur, & aliquando e *minori* majus eliceretur incommodum: nec *ſalubrem* curationem per contraria illi invenirent & adminiſtrarent, qui aut *hanc*, aut *aliam* falſam intemperiem ſic dictis *edulcorantibus*, ſaccharatis, lacteſcentibus, gelatinoſis &c. emendare crederent, quippe qui iterum entia *præter neceſſitatem* augerent, corpus novis ſubſtantiis obruerent, præjudicoſa *ſpiſſamenta* humoribus inſinuarent, & magis *ſcrupuloſe philoſophice*, quam *judicioſe medice* curam ſuam inſtruerent: quibus exemplis inclareſcit, qualibus anfractibus, paralogiſmis, ſpeculationibus & æquivocationibus

hæc

ſhæc curatio per contraria obnoxia exiſtant: unde facile in cerebro pragmaticum quid excogitatur, quod tamen in ipſa applicatione fallaciſſimum, eximiisque difficultatibus obnoxium eſt: quare *oppoſitorum* ordinatio nec ſemper ſubtilioribus opinionibus, nec *craſſis phyſicis* qualitatibus nititur, ſed judicium prudentis & periti medici poſtulat: ob id reſpectibus, cauſis, circumſtantiis & *motibus*, ad vitalem œconomiam ſpectantibus, *illa* etiam cura per *contraria* in præſenti caſu *intemperatæ* humorum craſeos, *phyſicis* æque mediis ac proceſſibus, ſed ſub *medico* directorio adminiſtratur, quando præſentes materiæ *heterogeneæ*, quæ hanc intemperiem cauſantur ad *proximam evacuationem* præparantur ac perducuntur, ut ſine cunctatione a corpore removeantur, quod fieri poteſt per *convenientia* laxantia, diaphoretica, diuretica, per *compenſationem* ſubſtantiarum temperatarum, per promotionem vigoroſæ concoctionis ciborum, per quotidianam ac ſufficientem *primarum viarum* abſterſionem ac alvinam excretionem, per parcum ſalſorum, aromaticorum, ſpirituoſorum&c.oblationem,per ſubſtantiarum,*bilem non largiter* ſubminiſtrantium& generantium ingeſtionem,per ordinationem diluentium adeoque omnes neceſſarias ac ſalutiferas *ſe* & *excretiones* promoventium adminiculorum&c.&c. quibus modis idem *contrarius* effectus ſecuriori proceſſu obtinetur, ac ſi alia, quæ juxta phyſicum *hodiernum* ſtylum &filum *magis* contraria & adæquata videri poſſent,adhiberentur; *contraria* enim operatio reſpondere debet partim *cauſis* unde talis intemperies acquiritur, velut ſalutarium *hæmorrhagiarum* turbis, *excretionum* ordinariarum & extraordinariarum ſalubrium impedimentis, variis *animi pathematibus*,

thematibus, quæ ſanguinis *depurationi* inſervientes motus ac functiones pervertunt, diverſis *diætæ* ac *regiminis* vitiis &c. vnde forte pro *incongrua* indicatione ad humorum *temperiem reſtituendam* æſtimari poſſet, ſi per revocationem & ordinationem convenientem *amiſſarum ſalutarium* hæmorrhagiarum ſcopus ille intenditur atque directione therapevtica modice & congrue urgetur: partim etiam ſatisfacere debet eadem curatio variis *concurrentibus* circumſtantiis, quarum hactenus paſſim mentionem fecimus.

§. VIII.

Ex ejusmodi ſpeciminibus, quibus *variam* rationem, relationem & conditionem curationis per contraria denotare placet, nunc producimus *ſolennia* illa ſymptomata, *multis* morbis ſupervenientia, quæ in *morboſo æſtu* & *frigore* conſiſtunt: Æſtum quod reſpicit, tunc & *medicorum* & nonnullorum imperitorum hominum ſollicitudo eſt, ut ominoſum ac *ſuſpectum* hoc ſymptoma arceatur ac profligetur; quare æſtui *opponuntur* refrigerantia, ſed ob evidentiam naturalis contrarietatis haud facile ac ſæpe conſultum, ſecurum & ſalubre eſt, ad poſitive refrigerantia, velut ad anchoram ſalutis, confugere: non æſtus *utplurimum* conſectarium eſt, aut auctioris & intenſioris motus ſanguinis *in*, *ad* & *per ſolidas* partes, aut ſeceſſionis & *concentratæ* collectionis *acrium* ſalſarum ſubſtantiarum &c. Si quis hac cognitione fretus *poſthabita* cauſa hujus æſtus ſubito *poſitive* refrigerantibus hunc obruere vellet, ut plurimum perverſe, inique & *pernicioſe* procederet: teſtimonium hujus obſervationis perhibet *motus febrilis*, quo *mediante* cauſa febris morboſa ſubjuganda

da & expugnanda erit: Si quis itaque cauſam æſtus inquiſiverit, certo hanc *in hoc motu febrili* invenerit; quare æſtui *refrigerante* medio reſiſtens, motui febrili, ut & remotioni *pernicioſæ* cauſæ febris reſiſteret, ac per conſequentiam ægrum magis opprimeret & enecaret, quam ſublevaret eique ſuccurreret: ut nihil dicamus quam multi alii *ſalutares* uſus in proceſſu febris ab hoc *moderato* æſtu dependeant: ob id ſermo erit inſtituendus de æſtu *nimio*, indeque nocivo: alias interdum obtingunt caſus, ubi ob *inſufficientem* gradum motus febrilis medicus peritus hunc æſtum *congrue augere* & excitare debet, unde iterum evenit, ut ſimul *æſtus* quadantenus accendatur & eliciatur: in quo poſteriori ſtatu rerum nec refrigerantia quidem ullum locum inveniunt: quodſi itaque ille calor febrilis in exceſſum degenerare videatur, tunc iterum quæſtio practica *præjudicialis* oritur, an illico *refrigerantia*, ſecundum *vulgarem* appellationem, ordinari & admitti queant? interea contrarium ſcopum, videl. æſtus mitigationem & aliqualem tepeſcentiam conciliant, pro diverſitate *ſubjectorum*, *temperamentorum*, qualitatis *ſanguinis*, cauſæ febrilis *proximioris* & *remotioris*, prægreſſæ *diætæ*, *morum* & *affectuum* animi præcurrentium & concurrentium, adhibitæ *incongruæ medicationis* &c. modo *abſorbentia*, alibi *nitroſa*, nunc *acidulata*, interdum ſanguinem *diluentia* & apta potulenta, aliquando *temperata diaphoretica* & *diuretica*, *alvinam* excretionem in moderato & libero *ſucceſſu* conſervantia, quandoque *tempeſtiva* V. Sio & quæ ſingula quidem non proprio ſenſu & effectu refrigerant, aſt *parallela* virtute diverſis cauſis, *nimium* æſtum excitantibus, ſatisfaciunt ac ſubinde æſtum intenſiorem minuunt

&

& mitigant: inde iterum liquet quam *judiciose* cura per contraria dirigi & applicari mereatur, ita ut *comparate* rarius ad *positive* & *directe* opposita peritus artifex confugere debeat: neque desunt observationes, quibus confirmare licet, quod frigidus potus febrem excitaverit; *conf. A. N. C. Dec. 3. an. 7. obs. 93.* ita *frigidi lactis potum noxium corpore calefacto* testantur Breßl. Gesch. 36. Vers. *p. 730.* nam licet contraria juxta se posita magis illucescant, tamen effectus inde proveniens sæpe *perniciosus* est: porro ex *frigido potu febrem exitialem* recensent eadem *A. N. C. Dec. 2. an. 9. obs: 26.* quid quod *mira* i. e. insolita *cura ardentis febris per frigidam aquam* commemoratur in *A. N. C. Dec. 2. an. 7. obs. 69.* quid vero sub febre & *æstuante* nunc corpore e potu frigido sperandum, aut metuendum veniat, dijudicent sobria ingenia: *vix* enim *securum* est ex *æquivocis* & rarissimis salubribus effectibus, qui a tali refrigerantium usu orti sunt, regulam aliquam in praxi medica constituere: neque etiam securum est urgente & affligente *frigore morboso* confestim ad *positiva* calefacientia confugere, ut supra indicavimus, sed intererit eadem methodo procedere, ut causis aliisque circumstantiis prospiciamus, unde frigus tale ortum capit, ita quidem *securiori* processu ac modo calor revocatur, insuperque *contrarius* effectus obtinetur: quibus exemplis probamus, quod *contrariarum* qualitatum provocatio *variis* modis conciliari queat, ut raro necesse sit, *crasse contraria* media & conamina suscipere.

§. IX.

Quod huc usque circa diversæ *alterationis* directorium monitum fuit, id etiam de variis *evacuationibus* si-

gnificandum est, quæ posteriores dum iterum in *excessu*, *defectu* & *successu*, aut ordine peccant, tunc quidem iterum curatio per *contraria* in illarum therapevtica tractatione locum invenire videtur, quæ vero subinde cum prudentia instruenda est: in moderamine itaque talium evacuationum, a regula recti deflectentium, non æque *tantum* aut humorum & materiarum, quæ excernuntur, aut ipsius *corporis* & partium continentium ratio habenda est, sed & *motus* illi, qui tales excretiones vel causantur, vel comitantur, inquirendi & dijudicandi erunt: nam quod evacuationes *excedentes* concernit, tunc illæ non adeo coercendæ veniunt, ut una reliquus *necessarius* earundum successus detrimentum ac offensionem patiatur, sed modo illa causa, quæ excessum excitat, subjuganda est; in hac occupatione haud periti artificis negotium est, ut confestim fluxum *obstruat*, adeoque per *positivam* contrarietatem operetur, quale quid etiam facili labore medicaster paganus perficere poterit, sed potius ille excessus aut *congrua materiæ* correctione, dum illius *acrimonia* (velut in *bilis* & *seri* excretione) involvitur, infringitur, & temperatur, ut viæ ab eadem haud inique offendantur & ad *prodigam* affluxionem & excretionem minus stimulentur, vel quando materia nimis subtilis, mobilis & ad evacuationem valde apta est, (dum eadem leniter incrassatur, sicut quædam diarrhœa, hæmorrhagiæ, sudationes & diureses nimis largæ similibus inspissantibus sistuntur, &c.) ut inde proveniens prodiga excretio *cohibeatur* & minuatur; aut *viarum laxitas*, aliunde *largum* humorum affluxum admittens, advertenda est, ut de hinc præsens illorum excretio facile in *prodigam* qualitatem delabatur, quæ ea propter emendanda, & roborantibus leniterq;

tonicis

tonieis confirmanda, quo copioso humorum ingressui magis illæ viæ *resistant* indeque prævia nimia excretio *securiori* modo imminuatur, haud vero *simul & semel* repellatur & retineatur, quæ *simultanea* alteratio funestarum consecutionum utplurimum causa evadit: quare nonnullæ prodigæ alvi fluxiones, hæmorrhagiæ, sudationes, catarrhales defluxiones &c. roborantibus, carminativis, succinatis, nervinis, spiritibus volatilibus &c. convenienter adhibitis, sistuntur & curantur, quippe *qui alius* curationis per contraria *modus* ac processus est: tandem interdum excedentes excretiones a *motuum* vitiosis gradibus & applicationibus, citra *materiæ* & *viarum* culpam dependent, quarum *emendationi* in tali casu prudens artifex operam impendere debet, dum motus *strenue*, *impetuose* & *tenaciter* ad certa loca excretoria aliunde humores congerentes facile vehementem humorum eructationem efficere & dein *excedentem* continuationem hujus excretionis producere & sustentare possunt & solent; quamobrem haud confestim & impatienter medicus ad *fortiora* adstringentia & repellentia confugere, sed securiori modo *lenientibus*, *temperantibus*, *antispasmodicis*, blande *diaphoreticis*, *refellentibus*, secure & leniter *sedantibus* &c. idem perficere poterit peritus medicus, ut contrarium exequatur, nec subito adstringentibus suspectis utatur: ita excessus sine *præjudicio* justi successus refrænatur ac sistitur: quæ methodus sicuti secura, ita in ominosis evacuationibus prodigis, semper minus fido ausui *præferri* meretur: *defectum* vero aut *anomalum* successum salutarium & necessariarum evacuationum quod attinet, tunc *rationalis* & *secura* contrarietas therapevtica consistit in *legitima*

 promo-

promotione illarum, quæ ſine ſtrepitu & temeritate inſtituenda, alioquin facile & ſæpe *contumaciores* illarum obſtructiones aliaque ſtagnationum & infarctuum perniciosorum conſecutiones oriuntur, id quod exemplo impetuoſæ coactionis *menſtrui* & *hæmorrhoidalis* fluxus patefit: quo etiam referimus ſubitaneam & rigoroſam alvi proritationem, quando illius obſtructio anteceſſit, quam nullus peritus medicus poſitivo *purgante* aperire annitetur, ſed *leniori* modo, prout cauſæ ac circumſtantiis in tali caſu & ſtatu occurrentibus quadrat, hanc evacuationem promovebit: hac conſideratione nititur etiam *rationalis* illa methodus, quod nonnunquam evacuationes *iisdem* remediis reſtituantur, quibus in alio caſu, dum in *exceſſu* peccant, mitigantur: hinc *defectus* excretionum a *ſpaſtica* partium ſtrictura dependens æque lenientibus, temperantibus, antiſpaſmodicis, ſedantibus &c. curari poteſt: ſicut *ſimilibus* remediis, ut ante notatum fuit, *exceſſus* excretionum in nimia humorum *congeſtione* ad certa loca excretoria, compeſci poteſt: inde etiam illa rationalis therapevtica indicatio fluit, quod aliquando tonicis & *mitioribus adſtringentibus* certæ *obſtructiones* ſub peculiaribus circumſtantiis & requiſitis reſerari queant: quo pertinet illa obſervatio, quod claſſi remediorum *alexipharmacorum* nonnullæ ſpecies *adſtringentes*, adſcribantur, quod porro quædam martialia remedia aperitivo uſui, reſpectui & effectui deſtinentur &c. quam conſiderationem *breviſſima* annotatione commendare placuit.

§. X.

In amplifico præſentis tractationis circuitu, poſt numeroſam commemorationem variorum ſpeciminum

&

& cautelarum huc quadrantium, seorsim adhuc attentionem in hac cura per contraria commendamus circa diversorum *motuum* directionem: præter ea enim, quæ in præcedentibus quoad hanc animadversionem monita fuerant, adhuc indicamus, quod exquisita circumspectione *contraria* remedia variis *motuum* destinationibus ordinanda sint; nam quando in nonnullis affectibus quidam motus ac conatus aut ex affectuum & respectuum evidenter *moralium*, aut *consuetudinis* & *hæreditariæ* dispositionis ratione & occasione supervenerunt, *vix consultum* & securum fuerit illis *directæ contrarias* qualitates & operationes opponere, ni *sinistri* effectus, ab iisdem motibus evenientes alia via alioque modo declinentur, ut videl. peritus & exercitatus medicus *fundamentalibus* illis causis satisfacere queat, quæ ad ejusmodi motus contribuunt: deinde circumspectione opus erit, ne affectus, in *motuum* vitalium & *naturalium* anomalia conspicui, *præcoci* ausu *contraria* operatione medica affligantur & offendantur, quoniam schema morbosi affectus hujus nimium *confusum* est, adeoque facile ab uno *irregulari* gradu in alterum cum magno vitæ dispendio ruit: quando porro motus in certo *extremo* gradu constituti sunt, tunc *altero* extremo opposito, (nisi *summa* urgeat necessitas, in qua etiam eximia *cautela* adhibenda) resistere *haud securum* est, v. g. si subitanea *alvi obstructio*, aut *urinæ retentio* &c. obtigerit, & *altero extremo* harum oppressarum evacuationum *stimulo* medicus occurrerit, *funestus* sane multorum casuum testimonio inde eveniet exitus, nisi in tali casu *mitior* & *securior* inveniatur & applicetur methodus, qua *contrarius* effectus, videlicet *restitutio deficientium*

entium excretionum impetrari poterit; ita etiam aliis *motuum* declinationibus & in *extrimitatibus* peccantibus qualitatibus, quacunque etiam causas qualescunque pariter respectus concernant haud *directa* contrarietate, in *eodem* gradu constituta, facile & secure obviam ire licet: *intricatum* etiam negotium est *vagis* motib9 accelerata & positiva contrarietate resistere; unde *periculosi* utplurimum oriuntur effectus & affectus: Quibus etiam alias *motuum varii processus* cognitisunt, illi invenient uberrimam occasionem, ne levi animo in contrarietates desiliant, sed eosdem motus delicate ac prudenter dirigere adjuvent: & quemadmodum *origines vitiosorum* motuum discrepant, ita iisdem *prudens* medicus hac cura per contraria condigne succurrere & satisfacere allaboret, insuper etiam sciat, satis sæpe ejusmodi *insolitos* motus extra sphæram nude physicarum, mechanicarum &c. causarum decursus suos servare: quando quidam motuum gradus & quædam specimina illorum ad certas salutares operationes requiruntur, velut in *inflammatorio* processu ad subsistentium humorum aut *resolutionem*, aut *maturationem* perficiendam nec, non in febribus quando motus ad causæ febrilis *tempestivam* & *sufficientem* remotionem contendunt, ut & in conatu ad *salubrem hæmorrhagiam* aliamque evacuationem respiciente, qui motus licet præternaturales & morbosi existant, eapropter tamen *contrariante* ausu haud offendendi, quin potius ad salutarem effectum & eventum promovendi sunt: quodsi etiam certi motuum gradus ac decursus cum *moribus* individuorum arctius cohæreant, tunc iterum cum cura præsentis tractationis provide procedendum est; nam interdum quidam homines in suis actionibus

nibus *præcipites*, audaces, *immoderati*, impetuosi, *tenaces*, refractarii, morosi, impatientes &c. existunt, qui propterea in moralibus etiam lenius, mitius & modestius tractari debent, juxta illud zwey harte Köpfe schicken sich selten zusammen; hinc in negotiis, *corporis* œconomiam concernentibus, ægre *positiva* contrarietas cum ejusmodi motibus *similium* qualitatum convenit: quando præterea certi motus vel *potentioribus medicaminibus*, vel strenuis & arduis *regiminibus* excitati & exacerbati sunt, tunc iterum refugium ad directe & repente operosam curationem *contrariam* minime consultum & securum est, quin certius citiusque inde *perniciosa* accidentia eveniant: v. g. si quis in *cardialgia* ex *Mensium* aut *Hæmorrhoidum* obstructione, aut largiori bilis effusione intra duodenum nata, *vomitorium* propinaverit, quod *hyperemesin* excitavit, in qua si quis subito *adstringens*, aut narcoticum ordinaverit medium sub *contraria* indicatione & intentione, ut excedentem illum motum coerceat, *pessime* ipse & afflicto ægro & proprio suo officio consuleret! quamobrem in hac curatione non *audacter* affectus morbosus invadendus, sed causa illius *congrua contraria* actione emendanda erit.

§. XI.

In hac disquisitione ratio adhuc instituenda consideratu valde dignæ illius circumstantiæ in *omnibus* morbis advertendæ, quando *vires plus* vel *minus* languent & *deficiunt*, qui defectus quidem ubique ominosus est, ita ut reliqui affectus *decursum* magis *perniciosum* exhibeat atque indicet; hinc vicissim *major spes* superandæ ægrota-

tionis aut prolongandæ vitæ affulget, quando vires non nimium proſtratæ, ſed aliquatenus præſentaneæ exiſtunt: ob id *contraria* iterum illa operatio therapevtica eſt, quando vires *vacillantes* & expirantes, denuo *excitantur* & eriguntur, in quo conatu haud ludicre & *promiſcue*, more *empiricorum*, ad ita dicta cordialgia, nervina, confortantia, cephalica analeptica, &c. confugere decet, ſed prius *cauſæ* illius defectus indagandæ ſunt, quibus dein prudens ac peritus artifex ſatisfacere debet: etenim ſi confeſtim ſub *quolibet* virium languore concentrata oleoſa, ſpirituoſa, balſamica, volatilia, fragrantia, ſuaveolentia &c. ordinantur, tunc *ſubtiliter* humores penetrant, & *ſuſpectum* in iisdem *orgaſmum*, ſubinde vero *anguſtias* majores, & *graviores* virium proſtrationes ſæpe & facile excitant, ut huc etiam effatum illud quadret, man ſoll mit der Thür nicht ins Haus fallen, nam *ſimultaneæ* tales virium coactiones & excitationes *peſſime* ſuccedunt, imo aliquando ægrum plane *opprimunt*; hinc *contraria* actio virium imbecillitati reſpondere debet, prout cauſæ diſcrepant, ſiquidem aliquando ob *puſillanimitatem*, angorem animi, metum, nimias curas mentis, trepidationem, interdum ob nimiam mollitiem & *ſenſibilitatem* animi, quando quædam, ſubjecta *delicatius*, laxius, *indulgentius* educata ſunt, ut & ob *immorigeram* & *impatientem*, aut valde diſtractam indolem talem virium languorem experiuntur, ut ea propter *animum curare*, temperare, tranquillare & corrigere conveniat, quoniam ab *animi* turbis *corporis* œconomia valde etiam affligitur & *offenditur*: veritati itaque conſona eſt illa regula, quod *medicina mentis, multum utilitatis promittat medicinæ corporis vid. D. D. Præſidis diſp. de*

Men-

Mente sana in corpore sano; sed varii secundum hodiernum stylum altius sapientium, qui plus tribuunt viribus & dignitatibus corporum, quam animæ, licet sic dictis *fabulosis spiritibus animalibus*, æque *corporeæ* essentiæ, plurimum tribuant, adeoque pro more solito crasse sibi contradicant, hincque in contradictionibus, falsis narratis, fictis suppositis, petitionibus principii, ridicule applicatis experimentis & inventis, paralogismis &c. evidentissimam, sit venia mendacio, sententiam affectant: & ita etiam ob *varias alias* causas vires evanescere solent, velut ob *nimios dolores*, multas *vigilias*, difficilem necessariarum *excretionum* successum, diuturnam *inediam*, *excedentes* motus & evacuationes &c. &c. quæ causæ sane ad sensum magis veræ & evidentes sunt, quam si frivole ad spirituum defectum, nervorum obstructiones, defectum influxus spirituum, & similis furfuris causas obscuras, absconditas & vix solida ratione probandas provocare mallemus: unde rationali medico interest, quo ex *certo* quodam fundamento contraria licet interdum operatione virium languori succurrat, quæ animadversio latius inculcari & illustrari posset, ni in aliquali fundamentali deductione & demonstratione acquiescere voluerimus: Quod denique *Animi morbos* attinet, tunc videtur quasi in iisdem *positive contraria* medicatio majorem & proximiorem potestatem inveniat, quando in iisdem *corporis morbosas* afflictiones *strenuis oppositis* ausibus invadimus & emendare contendimus, veluti quando in *Mania* vehementem impulsum & orgasmum sanguinis frequentibus, simultaneis & largis missionibus sanguinis, positive refrigerantibus in & externe applicatis,

 adstrin-

adſtringentibus, ſedantibus, potentius purgantibus &c aggredimur; aut in *Melancholia* vel nimiam oppletionem capitis, vel obſtructa viſcera, largis V. Snibus, fortibus vomitoriis, purgantibus &c. tractamus, & ita in aliis animi morbis procedimus, tunc facile *decurſus* ejusmodi affectus, quomodo poſt talem curam *utplurimum* fieri ſolet, teſtabitur, quam *anceps*, periculoſa, male fida, dubia, fallax & exorbitans hæc methodus exiſtat, ut *intricatum*, perverſum, exacerbatum & impetuoſum morbi cujusdam ſchema, *haud ſimili* curandi modo tractare conſultum ſit, iterumque rectius contrariam operationem *moderatiori* methodo proſequi & exequi conveniat: nec etiam fructuoſum atque conſultum eſt, ut ipſæ *turbulentæ* operationes *mentis*, directe contrariis actionibus coerceantur, velut ſi timidi, latitantes, obſcuri, ſolitudinem amantes, triſtes, moroſi melancholici in extremas hominum turbas, ſtrepitus, illecebras, extrema gaudia, effuſiſſimos cachinnos, &c. conjiciuntur, aut muſicis *tumultibus* ſubmittuntur, unde illis tanto magis mens pervertitur, aut ſi multis vexis, ſubriſionibus, contumeliis &c. affliguntur: vel ſi furibundi mox & ſæpe flagris coercentur, ſolitudini ſubjiciuntur, extreme oppoſitis mediis, frenis, vinculis, carceribus, comminationibus, conviciis, maledictionibus, invectivis, invaſionibus pavoribus &c. afficiuntur, male utplurimum ſuccedit expectata curatio.

§. XII.

Denique nonnulla monita & annotationes quoad hanc

hanc curam addere lubet: circumſpecti itaque medici officium erit, ut in adminiſtratione hujus curationis judicioſe obſtacula advertat, quæ tandem curam *minus ſecuram* reddere poſſunt, quibus antea removendis ſedulam dare debet operam: in præcedentibus ſparſim hujus moniti mentionem fecimus; hoc loco illud denuo inculcamus: quare ſi interdum quædam evacuationes ob præjudicioſam humorum *ſpiſſitudinem* impedimenta patiantur, v. g. quando homines multum ſedentariæ vitæ indulgent, parum humida ingerunt, crebriori ac majori frigori ſe exponunt &c. tunc perverſa methodus eſſet ſubito *defectum* illarum valde *impellente* medio urgere & compenſare velle, aut quando tales excretiones ob nimiam viarum *ariditatem*, aut *ſpaſticam* ſtricturam retinentur, æque alienum eſſet, *nude contraria* illarum excitatione & coactione operari velle: ſed intererit *per gradus* congrue procedere & humores *diluere* ac fluidificare, vias lenire & elubricare, ſtricturas *relaxare* & mitigare, ita ſæpe ſponte amiſſæ & turbatæ evacuationes debitos ac neceſſarios ſuos recurſus impetrabunt, ut nulla dehinc *poſitive contraria* operatio neceſſaria exiſtat: hinc aliquoties indicatum fuit, quod minime conſultum ſit *effectus* morboſos contrariante *rigoroſo* proceſſu inſultare, ſed rectius *cauſam* illius *convenienter* tractare expediat: Deinde ſcire convenit, quod hæc curatio ſimiliter *pharmaceuticis* & *diæteticis* mediis & ſubſidiis adminiſtretur: quemadmodum vero *poſteriora numeroſiori* penu *ſecuriora* & *temperatiora*, ut & *ſenſui* hominum & *corporum* qualitatibus *magis congrua* ſunt, quam priora, ita

 quando

quando aliquem *neceſſitas* cogere, aut alicui conſultum & fructuoſum eſſe videtur, ut *poſitive contraria* medicamina ordinet & adhibeat, tunc ad obtinendum finem propoſitum *diætetica* talia media, ſi circumſtantiæ permiſerint, adhibeat, quæ pro avertenda pernicioſa operatione paulo magis quadrant; ea propter tamen haud penitus *pharmaceutica* talia media improbantur, modo illorum effectus mitior & temperatior exiſtat: Proinde ſciendum, quod hæc curatio per contraria non *univerſalis* aut in ſingulis caſibus *abſolute* neceſſaria exiſtat, ſiquidem viciſſim dantur curationes per *ſimilia*, juxta ſuperius allegatum medicorum canonem, dum non raro *ſalutares* operationes in morbis *adjuvare* ac promovere, *impedimenta* removere, ac motus *quosdam*, qui *morboſi* dicuntur, ſublevare debemus: ex quibus omnibus meditationibus inclareſcit, quod hæc curatio ſub manuductione prudentis & periti medici adminiſtrari & dirigi debeat. Tandem etiam adhuc pauca verba de *Inſufficientia*, aſt *comparata*, hujus curationis facere lubet: enimvero non ſufficit *excedentes* fluxus & motus coercere & *compeſcere*, ſed circumſpecti medici officium eſt, ad *conſecutiones* ſollicite advertere, an videl. legitime & congrue neceſſariæ evacuationes & commotiones continuent, ne poſt curatum exceſſum cum præjudicio deficiant, ne fraus poſterior priori deterior reddatur: eximii momenti ſpecimen hujus obſervationis deprehendimus in prudenti *febrifugorum* ordinatione, quorum operationem ſemper *juſtus* ſucceſſus *ordinariarum* excretionum ſequi debet: quare ad crinomena *ſecuræ* operationis

rationis Cort. Chin. chinæ ad fugandum febrilem quendam paroxyſmum referunt, ſi functiones animales, vitales & naturales in convenientem *ordinem* revertuntur ac in eodem progrediuntur: quam ob rem *ſuſpectis ſtricturis* partium, turbis functionum & defectibus ſalutarium actionum tempeſtive proſpiciendum eſt: ita pariter correctionibus motuum & fluxuum *nimiorum*, cum *ſedantibus* commiſſis, providendum eſt, ne easdem ominoſæ *atoniæ* partium, & confuſiones motuum & functionum excipiant: Si *defectus* talium motuum & functionum *contraria* curatione iterum excitatione & provocatione emendati fuere, tunc proſpiciendum eſt, ne *perverſi* & *contrarii* motus, loco *convenientium* accerſantur, neve in reliqua œconomia vitali turbæ ac confuſiones oriantur: quo *potentioris* efficaciæ, ac *repentinæ* operationis contraria auxilia fuerunt, eo magis medicus de ſucceſſu & conſecutione ſollicitus eſſe debet, ne quid *adverſi* remaneat, unde periculoſæ *recidivæ* originem trahunt, neve partes aut valde *debiles*, aut nimis *ſtrictæ* maneant, ne functiones ſe & excretoriæ *ſupprimantur*, aut *irregulariter* progrediantur, ne functio concoctionis *langueat*, aut perverſe procedat, unde pravæ *cruditates* & novæ corporis *inquinationes* metuendæ ſunt; præterea etiam præcavere convenit, ne hac curatione per contraria aliæ conſuetæ *extraordinariæ*, aut *ſanguinis*, aut *ſeri* &c. *ſalutares* evacuationes *turbenter* ac ſupprimantur: velut ſi ſub cura diarrhœarum, dyſenteriarum &c. *hæmorrhoidales* motus & fluxus offenduntur; ne ſub fuga intermittentium febrium ordinaria alvi lubrici-

bricitas, aut extraordinaria liberalior, attamen ſalubris fluxio pervertatur & coerceatur; præcipue vero eximia *cautela* obſervanda eſt circa curationem *contrariantem*, quæ cum *adſtringentibus* & ſedantibus ſubjectis committitur: nec ſufficit tantum *contraria* medela *effectus* morboſos ſupprimere, indeque ſæpe *palliative* curare, ſed intereſt curationem, quantum fieri poteſt, e *fundamento* proſequi: porro hæc curatio per contraria ſæpe requirit providam corporis, quoad *diverſos* reſpectus *præparationem*, deinde ipſius curationis dextram *directionem* & *conſectariorum* debitam tractationem; quam animadverſionem paſſim hactenus inculcavimus & hoc loco adhuc repetimus, quoniam ſine tali moderamine illa cura ſalutares ſucceſſus haud impetrabit: Plura præcedentibus addere limites diſſertationis haud permittunt, quare vela contrahimus, & pio voto divinam bonitatem pro præſtito auxilio in præſentis thematis commendatione veneramur inſuperque precamur, ut omnes pernicioſas contrarietates avertat, quin potius largiatur, ut hujus laboris academici inauguralis pro intentione noſtra ad amplificationem gloriæ divinæ & promotionem ſalubritatis proximi deſideratus & exoptatus ſit.

FINIS.

